

แนวทางและมาตรการในการขยายผลการส่งเสริมการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้อยู่ในรูปแบบ Digital Content ในรูปแบบที่ยั่งยืน

มรดกทางวัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงออกถึงรากฐานและความเป็นมาของชาติ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ ทั้งในส่วนของ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน ศิลปหัตถกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) ตลอดจน วรรณกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี การดำเนินชีวิต และประเพณีต่าง ๆ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของประเทศ ซึ่งชนรุ่นหลังจำเป็นต้องร่วมกัน อนุรักษ์ไว้ เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

อย่างไรก็ตาม จากบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบันได้ก่อให้เกิดการสูญสลายของมรดกทางวัฒนธรรมของไทย ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการถ่ายทอดทรัพยากรวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบเนื้อหาดิจิทัล หรือ Digital Content อย่างสร้างสรรค์ถือเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทยให้สามารถคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึง ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสร้าง Digital content ยังสามารถนำเสนอใน Digital platform ที่เข้าถึงได้จากผู้คนทั่วโลก ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการต่อยอดทั้งการใช้มรดกทางวัฒนธรรมของไทย เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและการต่อยอดพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมของไทยจากศิลปินและผู้สร้างเนื้อหา (Content creators) ปัจจุบันเพื่อเสริมสร้างให้เกิดการขยายผลวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย ที่มีศักยภาพในการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในอนาคตได้

โดยประเทศไทยได้มีการกำหนดความสำคัญของการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และการใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่การขับเคลื่อนประเด็นทั้งสองก็ยังไม่มีการดำเนินการที่ชัดเจน ซึ่งรวมถึงประเด็น เรื่องการส่งเสริมการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสู่รูปแบบดิจิทัล (Digital Cultural Heritage) มีความท้าทายสำคัญโดยเฉพาะ ประเด็นการขาดการบูรณาการด้านนโยบายและการส่งเสริมของภาครัฐ การขาดความสมดุลของการพัฒนากับการอนุรักษ์ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจและปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้ การดำเนินการที่จะเกิดความยั่งยืน การขับเคลื่อนนโยบายด้านวัฒนธรรมผ่านสื่อดิจิทัลจะต้องมีการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ ทั้งในการเข้าถึง อนุรักษ์ ต่อยอด และพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนทุกระดับที่จะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างการคงไว้ซึ่งคุณค่าของอัตลักษณ์ดั้งเดิม การเข้าถึงเผยแพร่ การเป็นเจ้าของร่วมของภาคส่วน การสรรค์สร้างต่อยอดวัฒนธรรมใหม่ที่เป็นเลิศ และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศรษฐกิจสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สดช.) ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินการดังกล่าว จึงจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางและมาตรการในการขยายผลการส่งเสริมการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้อยู่ในรูปแบบ Digital Content ในรูปแบบที่ยั่งยืน ทั้งมิติทางวัฒนธรรม และมิติทางเทคโนโลยีดิจิทัล ฉบับนี้เพื่อเป็นแนวทางการขับเคลื่อนการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสู่รูปแบบดิจิทัล (Digital Cultural Heritage) เพื่อเป็นข้อริเริ่มทางนโยบายในการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ โดยมีการศึกษาระบบรูปแบบ กลไกการขยายผล และมาตรการสำคัญที่จำเป็นในการส่งเสริมการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสู่รูปแบบดิจิทัลแบบองค์รวมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

กรอบแนวคิดในการออกแบบแนวทางและมาตรการในการขยายผลการส่งเสริมการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้อยู่ในรูปแบบ Digital Content ในรูปแบบที่ยั่งยืน

กรณีศึกษาการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของต่างประเทศ

กรณีศึกษาต่างประเทศมีทั้งเครื่องมือหรือมาตรการที่ขับเคลื่อนเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยประเทศที่น่าสนใจ ได้แก่ สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ญี่ปุ่น และ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยสาธารณรัฐเกาหลี รัฐบาลได้จัดทำแผน 5 ปี (Five Year Plan for New Korea Culture) เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นรัฐสวัสดิการทางวัฒนธรรม (Cultural Welfare State) และรัฐบาลจัดตั้งองค์การวัฒนธรรมและสื่อดิจิทัลเกาหลี (Korean Culture and Content Agency -KOCCA) มาตรการของสาธารณรัฐเกาหลีเน้นทั้งการนำมรดกวัฒนธรรมเดิมมาต่อยอด กกับการสร้างวัฒนธรรมใหม่ร่วมสมัย

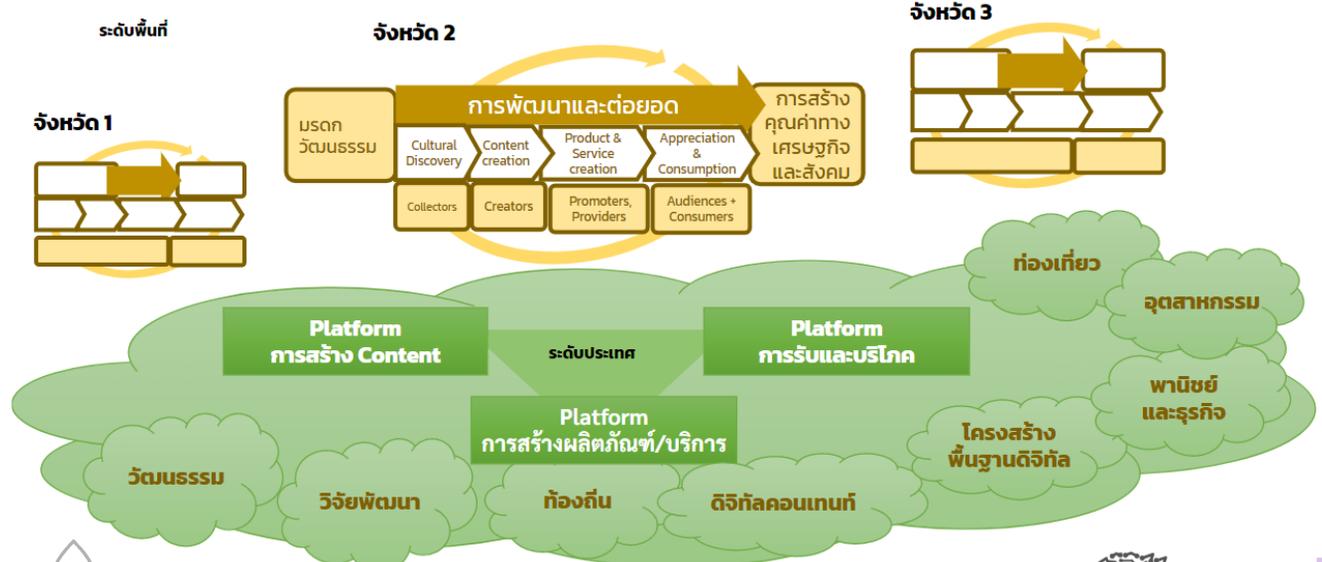
สำหรับกรณีศึกษาประเทศญี่ปุ่น มุ่งเน้นที่เสน่ห์ของแต่ละชุมชน ซึ่งเกิดจากการผสมผสาน คน (People) สถานที่ (Place) และผลิตภัณฑ์(Product) อย่างมีเอกลักษณ์และลงตัว โดยประเทศไทยนั้น ได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ โดยใช้ชื่อว่า “One Tambon One Product” หรือ OTOP

กรณีศึกษาสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการประกาศใช้คู่มืออนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมหลากหลายชนิด เป้าหมาย คือ จะต้องมีการวิจัย การศึกษา ค้นคว้า สืบพทอดวัตกรรม และการแลกเปลี่ยนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน อิทธิพลวัฒนธรรมจีนต่อนานาชาติจะต้องเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดภายในปี 2568 คู่มือฉบับดังกล่าวยังกล่าวถึงการพัฒนามือง โดยให้เน้นค่านิยมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเมือง นำเสนอในมิติของเมืองแห่งวัฒนธรรม นำเอา การท่องเที่ยวมาผสมผสานกับวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวของประเทศ

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

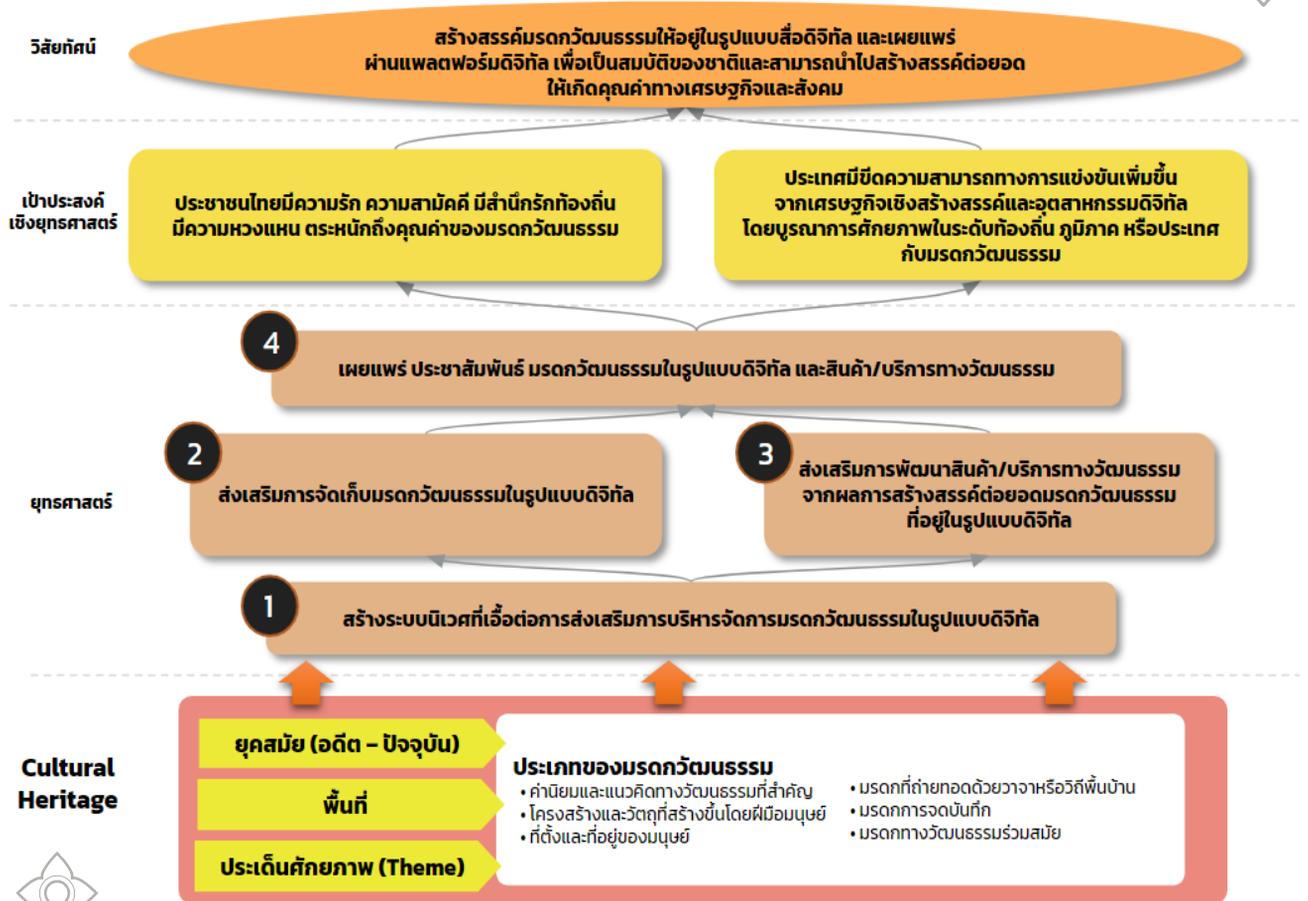
เป้าหมายการใช้เทคโนโลยี	คำอธิบาย	กรณีศึกษา
การสำรวจและบูรณะ	ใช้เพื่อค้นหา หรือบูรณะมรดกวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> การสำรวจโบราณคดีใต้น้ำของไทย การบูรณะโบราณสถานในจังหวัดอยุธยาด้วยเทคโนโลยี 3D Scanning และ Simulation
การบันทึกจัดเก็บ	เพื่อจัดเก็บ (Archive) ในรูปแบบดิจิทัล	<ul style="list-style-type: none"> การจัดเก็บภาพยนตร์ด้วยระบบดิจิทัลของหอภาพยนตร์ไทย การแปลงหนังสือโบราณและเอกสารโบราณในรูปแบบดิจิทัลของสาธารณรัฐประชาชนจีน
การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม	เผยแพร่มรดกวัฒนธรรมดั้งเดิมผ่านสื่อและช่องทาง	<ul style="list-style-type: none"> การนำเอาคอนเท้นท์ทางวัฒนธรรมมาใช้เพื่อนำเสนอความบันเทิงบนพื้นที่สื่อต่าง ๆ อาทิ ภาพยนตร์ ละคร ซีรีส์ เกมสโตร์ รายการวาไรตี้ในประเทศต่าง ๆ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สุนทรภู่วัดเทพธิดาราม การเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ หรือ ฐานข้อมูลสารสนเทศที่จัดตั้งโดยองค์กร ภาครัฐไทย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี 3D digitization ในนิทรรศการเครื่องปั้นดินเผาของญี่ปุ่นโบราณ พิพิธภัณฑ์เซรามิกโอจิ การใช้ AR เพื่อเผยแพร่โบราณสถานของสาธารณรัฐประชาชนจีน การเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของสาธารณรัฐเกาหลี
การสร้างสรรคต่อยอด	พัฒนาเนื้อหาดิจิทัลใหม่ ๆ บนฐานมรดกวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาเกม Genshin Impact ในสาธารณรัฐประชาชนจีน การต่อยอดวัฒนธรรมผ่านสื่อโทรทัศน์ และเพลง ศิลปิน K-Pop

แบบจำลองระบบนิเวศด้านการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

กรอบแนวคิดในการออกแบบแนวทางและมาตรการในการขยายผลการส่งเสริมการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้อยู่ในรูปแบบ Digital Content ในรูปแบบที่ยั่งยืน

โดยผลจำของห้องปฏิบัติการเชิงนโยบายสามารถนำมาสรุปวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ได้ดังต่อไปนี้

บทสรุป

ประเทศไทยมีมรดกวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการขยายตัวของดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) และเนื้อหา (Content) นับเป็นโอกาสในการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ การขาดข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและต่อยอดงาน ขาดระบบนิเวศที่เอื้อต่อการสร้างสื่อดิจิทัล (Digital content) ที่สร้างสรรค์ ขาดความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และการมีส่วนร่วม ซึ่งประเทศจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบกลไกที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนนโยบายในยุคดิจิทัล

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรต้องมีกรอบยุทธศาสตร์ในการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อการส่งเสริมการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และควรมีวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุม ตั้งเป็นเป้าหมายร่วม และการขับเคลื่อนต้องมีเงื่อนไขที่ทำให้ของภาคส่วนมีความเต็มใจในการทำงานในทิศทางเดียว โดยมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประเด็นได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1: สร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการส่งเสริมการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล

ยุทธศาสตร์ที่ 2: ส่งเสริมการจัดเก็บมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล

ยุทธศาสตร์ที่ 3: ส่งเสริมการพัฒนา สินค้า/บริการ ทางวัฒนธรรมจากผลการสร้างสรรค์ต่อยอดมรดกวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล

ยุทธศาสตร์ที่ 4: เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ มรดกวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล และ สินค้า/บริการ ทางวัฒนธรรม

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ควรต้องมีโครงการนำร่อง ทั้งในระดับพื้นที่ และระดับประเทศควบคู่กันไป เพื่อให้เห็นผลอย่างทันการณ ไปพร้อมกับการสร้างความยั่งยืนผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม และการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมไปอย่างสอดคล้องกัน

